

DRZEWCE (87) *sb*

drzewce *n* (66), **drzewiec** *m* (1), drzewce *a.* drzewiec (20); drzewce : drzewiec *BielKron* (17 : 1).
-é- (3), -e- (3); -é- *OpecŻyw* (2); -e- *Mącz*; -é- :-e- *WyprPl* (1 : 2); *e końcowe jasne*.

sg N drzewce (10); -e (1), -(e) (9). ◊ *G* drzewca (5). ◊ *A* drzewce (19), drzewi(e)c (1) *BielKron*; -e (1), -(e) (18). ◊ *I* drzewc(e)m (8). ◊ *L* drzewcu (5). ◊ *pl N* drzewca (3). ◊ *G* drzewi(e)c (5) *BibRadz* (2), *BielSpr* (3), drzewc(o)w (1) *BielKron*. ◊ *A* drzewca (9). ◊ *I* drzewcy (17), drzewcami (1); -y *BielKron* (5), *BudBib*; -y : -ami *BielSpr* (11 : 1). ◊ *L* drzewcach (1). ◊ *du A* (*cum nm*) drzewcy (2) *LudWieś A2v* [2 r.].

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI i XVIII (z XVI) w.

1. Rodzaj broni w postaci drążka odpowiedniej długości i grubości zaopatrzonego na końcu w metalowe ostrze, włócznia, dzida, kopia, oszczep; drewniana część tego rodzaju broni; niekiedy pocisk, strzała; *hasta BartBydg, Calag, Cn; cuspis Mymer¹, BartBydg; sarissa Calep, Cn; quiris, stipes hastae BartBydg; lancea Calag; hostile Calep* (84) : *ZapMaz III T* 1/206; *OpecŻyw* 152v; *Mymer¹* 15; *BartBydg* 38b, 67, 128b; chorągwy Tatarzki nożąc wielką chorągiew na kthorey wymalowana była graeczka litera chi, thim znamieniem x, á na wierzchu drzewca była głowa z długą brodą *MiechGlab* 11, 13; Ale to był krafny fyn Połlimyż gi do krola Iż wyfluży dwa konia [...] Y dwie siedle dwie drzewci *LudWieś A2v; UstPraw D2; RejZwierz* 29, 117; Chorągwi okazałych w woysce nie nożą/ tylko ná drzewcäch znaki iedwabne rozmáithych fár**BielKron** 259v; ktoremu [*Hetmanowi*] zábitemu głowę vcióto/ y wetknąwłzy ná drzewiec názáiutrz przed namiotem Cefárfkim nożono *BielKron* 308; po murze też pełno Turkow z kámieñmi á z ftrzelbą/ zá lánczęry záfię ftháli drudzy z drzewcy á z fzáblami zwłázczá iezni z piešzemi. *BielKron* 314v; Zá tymi fzło pułczwártá fta Hufárow z drzewcy/ ná ktorých były proporczyki iedwabne *BielKron* 328v, 180, 202v, 307v, 315v, 361 [2 r.] (11); *Armare ferrum veneno, Miecz/ álbo drzewce yádem nápušćić/ álbo/ pomázác. Mącz* 16b; zwano ie [*u Rzymian szóstą Rotę*] *Haftati*, bo miewáli drzewcá z grotty želáznemi ná fšešći ftop/ co nimi z rękú cífkáli *BielSpr* 14; bo drugie kule w poł drzewiec tráfiály *BielSpr* 56v, 15v, 16v, 17, 19, 26 (21); A dawáią te znaki czáfem słowy/ czáfem trábieniem/ czáfem też infzemi znaki: iáko fchyleniem drzewcá ná doł [*vexilli hastaeve depressione*] *ModrzBaz* 111v; *Calag* 457a; *StryjKron* 642; *Sarissa – Kopyą, drzewcze, fzipif. Calep* 946b, 473a; *WyprPl* C2, C3v.

W charakterystycznych połączeniach: drzewca (a. drzewcy) przebodać, spleść; długie (4), krotkie, ostre.

Zwroty: »drzewce nieść« (3): bo fą drudzy kthorzy nie świádomi áni widáli/ iáko [...] drzewce nieść *BielSpr* 71v, 52, 72.

»drzewca (po-, z-)łamać« [*szyk zmienny*] (2): gdy złamie drzewce w potkánium wnet fie do fzáble rzući *BielSpr* 51; A náłzy drzewcá fwoie o nich połamáli *StryjKron* 642.

»potkać się (z) drzewcem« [*szyk zmienny*] (3; 1): Skanderbeg też przeciw iemu/ podkali fie drzewcy/ tráfił go [*Ferdybaszę*] Skanderbeg nád tarcz *BielKron* 248v, 246v, 252; *BielSpr* 69.

»drzewcem uderzyć« (2): Nie vkázác po łobie/ złey myfli y ftráchu/ Drzewcem w chłópá vderzyć/ otoż tobie bráchu. *BielSat* L3v, [*idem*] *BielSjem* 26.

»złożyć drzewcá poskokiem« (2): także theż y owi co ná zad łtali mogą vczyńić/ thákież łie rozwieść/ iednę łtronę ná práwą á drugá ná lewą złożywłzy drzewcá poskokiem. *BielSpr* 72, 72

Wyrażenia: »drzewce dęte« = *kopia*; *hasta cava Cn* [szyk 2 : 2] (4): także łie [lochy] przetykác drzewcámi dętemi náłypáne prochu łie łpráwnego/ coby od łiednego lochu do drugiego przechodziło. *BielSpr* 65, 63 [2 r.], 65

»drzewcem przekłoty« (2): *OpecŻyw* [79]v; z Łázárzem Serbłkim Dełpotem bitwę [Amurates] łtoczył/ tám drzewcem przekłoty żywot z łmierćią zamienił. *BielKron* 240.

»drzewce żołnierskie, rycerskie« (1 : 1): iutro vrzyłs bok drzewce^m rycerłkim przekłoty/ a nogi gwozdźmi przebité. *OpecŻyw* [79]v; *WyprPl* B2.

Szereg: »tarcz(e), (a, i, abo) drzewca« [szyk 7: 4] (11): *LudWieś* A2v; *LubPs* gg6v; Przytym łtaczánie hárcow z tarczami y wielką moc drzewiec [spiculatorum multitudinem]/ [...] nátyłmze powietrzu było widác. *BibRadz* 2.Mach 5/3; Y także káżdego z łnich vzbroił/ łie thák łronię tarcz ábo drzewiec [clypeorum et hastarum munitione]/ iako onymi łłowy *BibRadz* 2.Mach 15/11; Vrádźili w łthen czás łłżebne przyiác/ y przyięli łbocyáiem Hufárłkim áłbo Rackim z drzewcy á s tarczami *BielKron* 401v; *BielSpr* 9v, 54v, 72; *BudBib* 2.Par 25/5; *BielSjem* 34; *GórnRozm* L3v.

W przen (2) :

[*Zwrot:* »dác pod drzewce« = *wystawić na licytację:* Sylla łobra łbuntownikow łobitych pod drzewce dól. *CiceroKosz* A2 (Linde).]

Wyrażenie przyimkowe: »ná drzewce« = *ná prawą łtronę* (2): á łtobie łprzydą ná tarcz y ná drzewce/ ło łieł ná práwą y ná lewą łtronę z łbu łtron/ także ná Miecż áłbo ná łtrzelbę *BielSpr* 24, 34.

2. Drąg, drązek (3) :

a. *Trzon chorągwi łub chorągiewki* (1) : á czyniác drzewcá z łonemi łporoczyki łprzywięzował wronám do łłzyie *RejZwierc* 274.

b. *W łpl. drążki do łnoszenia łciężarów* (2) : łkolcá w łdefkach złote łpodzyálacie [w łdomu, łktóry łprzykazał łuczynić łP. łBóg]/ w łktore drzewcá łpozłóczone zálóczyć łbędyecie z łdrzewá łSetim *BielKron* 33.

Szereg: »drzewca łłbo łnosze« (1): y łczterzy łkolcá złote [łuczynicie] ná łkáżdym łrogu [łArki] áłbo łwęgle/ w łktore łbędą zálóczzone łdrzewcá áłbo łnołze [łvectes de łligni łsetim łEx 25/13] z łdrzewá łSetim łvdyáláne *BielKron* 33.

Synonimy: **1.** *kopija, łoszczep, łszpis, łwłocznia*; **2. b.** *drążki.*

Cf **DRZEWECZKO, DRZEWO**